

LIETUVIŲ DAINOS PRANCŪZIŠKAI

GRAŽINA KADŽYTĖ

Tie, kas domisi lietuvių tautosaka, tikriausiai pastebėjo Gražinos Krivickienės-Gustaitytės knygą „Vilnius lietuvių liaudies dainose“, kurios dvi laidos išleistos JAV, o trečiasis fotografuotas leidimas 1992 m. pasirodė ir Vilniuje. Skaitydami ar bent vartydami šią knygą, ko gero užmetėme akį ir į trumpą, enciklopedinį autorės pristatymą, kuriame, be kita ko, nurodyta: „Gyvendama Vokietijoje, Freiburge, parengė ir motinos dainuotų dainų knygą „Dainos, Vieux chants Lituaniens“ (Gražina Krivickienė — Viktoras Petravičius, Freiburgas, 1948). Tuo pat metu, skatinama buvusio Vytauto Didžiojo universiteto prancūzų kalbos prof. Raymond Schmettlein ėmė rinkti ir į prancūzų kalbą versti istorines bei mitologines liaudies dainas. Surinko apie 150 dainų. Atėjęs laikui emigruoti į Ameriką, darbas liko neužbaigtas“.

Kaip matyti, tolesnio gyvenimo rūpesčiai, o gal ir kiek kitokios realijos nebesuteikė galimybės dar kartą grįžti prie šio rinkinio, likusio tik rankraščiais. Todėl šių metų vasarą tautosakininkės dukra Irena Raulinaitienė persiuntė šį brangų siuntinį Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Tautosakos skyriui. Trumpame laiškelyje minėdama, jog mamytė dėl amžiaus (Gustaitytė-Krivickienė gimusi 1908 m.) ir sveikatos jau nebegalėsianti pabaigti šio darbo, p. Irena rūpinasi, kad jis bent liktų faktų Lietuvos mokslo archyvuose, o galbūt kada nors praverstų ir kaip mokslinė medžiaga jaunesniems tautosakos tyrinėtojams.

Iš tiesų, šis rinkinys mums įdomus daugeliu dalykų. Pirmiausia, be abejo, domina galimybė pateikti pasauliui bent mažą dalelę mūsų liaudies kūrybos lobyno. Atrodo, kad pirminis šio dvikalbio leidinio sumanymo tikslas yra buvęs rinkti daugiau tas dainas, kuriose vienaip ar kitaip būtų užsiminta apie prancūzus. Be abejo, tai būtų daugiausia karinės-istorinės Napoleono laikų dainos. Tačiau, ribojantis vien tik tuo, be abejo, gausesnės medžiagos nesukauptume. Todėl papildymui pridėta ir daugiau istorinių dainų, mininčių Lietuvos vietovardžius, istorines asmenybes, įvykius — taip plečiamos galimybės supažindinti skaitytoją su pačia Lietuva.

Mitologinės dainos — vienas iš seniausių liaudies kūrybos klodų, be abejo, jau savaime įdomios, skatinančios ieškoti siužetų bei simbolių atitikmenų kitose kalbose ir kultūrose. Tarkime, Joninių vakaro kupoliavimo dainoje „Ein saulėlė aplinkui dangų“ lietuvių minimam priedainiui ...*oi kupolio kupolio* prancūzų tradicijoje atrandama atitinkamai gana simboliškai skambantis *gerbi gerbo* (žerbi žerbó). (Pranc. k. *l'herbe* — žolė, o gydomųjų arba apeiginių žolių puokštės vadinamos iš senosios kalbos perimtu žodžiu *une gerbe*.)

120 rinkinio dainų suskirstytos atskirais sąsiuviniais į sąlyginius skyrius. Mitologinės dainos sugrupuotos į **smulkesnius poskyrius**: dangus, dievaičiai ir deivės, magiški pavirtimai, **numirėliai** ir **vėlės**, metinės šventės. Istorinės dainos — į balades ir į istorinius įvykius. Suprantama, dėl skirstymo tokiu ar kitoku būdu, dainų priskyrimo vienai ar kitai grupei kriterijų visuomet galima ginčytis, tačiau šiuo atveju mums svarbiausia — pasidžiaugti pačiu reiškiniu.

Gražina Krivickienė-Gustaitytė, pati būdama prancūzų kalbos specialistė, ilgą laiką dėščiusi ją vidurinėse ir aukštesniosiose mokyklose, išvertė visų dainų tekstus. Be kita ko, šiame rinkinyje taip pat sudėti ir Oskaro Milašiaus poetiniai vertimai, gerokai nutolę nuo originaliojo teksto. Juo įdomiau, kai keletui dainų pateikiami du vertimo variantai. Tokia medžiaga, mano manymu, galėtų sudominti ir kalbos, literatūros, tautosakos sričių specialistus — tiek lietuvius, tiek prancūzus.

Be mūsų jau šiek tiek aptartų pačių dainų tekstų, rinkinyje yra pridėtos ir melodijos, kurias iš pačios autorės užrašė Adomas Germanavičius, bei papildomai surinkti įvairių autorių straipsniai prancūzų kalba apie lietuvių tautosaką. Čia randame O. Milašiaus (O. V. De L.- Miłosz) "Vieux chants populaires de Lituanie" — tekstų vertimus su istorine pratarme. Čia — Žano Moklerio (Jean Mauclere) "Un chet-d'ocuvre de la poésie populaire. Les dainos lithuaniennes", Giedros Jonynas Troncane "Dainos — une étude stylistique", K. Balmonto "La Lituanie et la chanson" (O. Milašiaus vertimas). Tie straipsniai jau patys savaime skelbtini ir įdomūs kaip atskiri domėjimosi lietuvių liaudies dainynu faktai. Juo labiau pilnas rinkinys, jei kada vis dėlto pavyktų iš jo padaryti dvikalbį leidinį, matyt, nemažai galėtų pasitarnauti Lietuvos ir jos kultūros reprezentacijai prancūziškai kalbančioje pasaulio dalyje.

LITHUANIAN SONGS IN FRENCH

GRAŽINA KADŽYTĖ

Summary

A collection of Lithuanian folk songs prepared by Gražina Krivickienė—Gustaitytė in post-war years in France and under her daughter's care having recently reached Lithuania is reviewed. All texts are translated into French. The collection also encloses the poetical translations made by Oscar Miłosz.